

Гарашук Діана Петрівна,
ад'юнкт кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОБСТАНОВКА ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ НЕЗАКОННОГО ЗАЙНЯТТЯ РИБНИМ ДОБУВНИМ ПРОМИСЛОМ

Одним з ключових елементів криміналістичної характеристики незаконного зайняття рибним добувним промислом є обстановка. Даний елемент обов'язково присутній для даної категорії кримінальних правопорушень і відіграє значну роль. Обстановка вчинення злочину є системою різних взаємодіючих між собою до та в момент учинення злочинного діяння об'єктів, явищ і процесів, що характеризують місце, час, речовинні, природно-кліматичні, виробничо-побутові та інші умови навколишнього середовища, а також інші фактори об'єктивної реальності, що визначають можливість, умови та деякі обставини вчинення злочину [1, с. 412–413].

Обстановка, у якій вчиняються екологічні злочини, формується під впливом матеріальних та інтелектуально-вольових факторів. Перші пов'язані з певної матеріальної обстановкою, не забезпеченої екологічним захистом. Інші – з обов'язком та здатністю громадян, відповідних посадових осіб дотримуватись певних загальних технічних, технологічних та спеціальних природоохоронних норм [2, с. 74].

В криміналістичній науці, здебільшого, обстановка включає в себе місце вчинення кримінального правопорушення та час його вчинення. Саме вчинення досліджуваного протиправного діяння у недозволеному місці та у заборонений час включають в себе зміст поняття незаконного зайняття рибним добувним промислом. Основним законодавчим документом, який визначає їх зміст є «Правила любительського і спортивного рибальства», що затверджені наказом Державного комітету рибного господарства України № 19 від 15.02.1999 р. В даному нормативному документі визначені випадки коли і в яких місцях рибний добувний промисел заборонений взагалі та коли дозволений і протягом якого періоду.

Цілком погоджуємося з думкою О. В. Одерія, який стверджує, що місце вчинення злочинів проти довкілля являє собою матеріальне середовище, що складається з об'єктів природокористування (предмету посягання) та джерел впливу на них. Зазначені дві групи об'єктів, знаходячись у взаємодії, у ряді випадків викликають негативні наслідки в результаті злочинних порушень екологічної безпеки з боку посадових та інших осіб [3, с. 159]. Місцем вчинення зазначеного протиправного діяння є географічна точка на окремому водному об'єкті – морі, річці, озері, ставку, звідки незаконно видобуто водні живі ресурси із природного середовища. Дане кримінальне

правопорушення є досить поширеним для всієї території України, де розташовані такі об'єкти.

Наприклад, до недозволених місць в яких взагалі заборонено рибний добувний промислу відносяться водойми, які знаходяться на території природно-заповідного фонду, риборозплідні господарства, водойми, що мають обмеження щодо їх спеціального використання (питні, технічні тощо), штучно створені ізольовані водойма або їх ділянки, канали теплоенергоцентралей, підвідних та скидних каналах електростанцій, з човнів або інших плавзасобів на промислових ділянках, закріплених за користувачами водних живих ресурсів, а також на відстані від берега більш як 3 км в Чорному морі і 1,5 км – в Азовському морі та інші [4].

Тимчасові заборони щодо здійснення рибного добувного промислу, перш за все, стосуються його здійснення в місцях нерестовищ у період весняно-літньої заборони лову. Крім того добування водних ресурсів в місцях нерестовищ є однією з ознак істотної шкоди, яка необхідна для утворення складу кримінального правопорушення дослідженого протиправного діяння. Перелік таких ділянок разом з періодом нересту, визначається наказами відповідних територіальних органів Державного агентства меліорації та рибного господарства України. Здебільшого період нересту на всій території України розпочинається з 1 квітня.

Заслуговує на увагу дослідження О. В. Одерія, який провівши аналіз слідчої практики кримінальних правопорушень, вчинених за фактами незаконного заняття рибним промислом дійшов висновку, що більшість таких протиправних діянь вчиняються весною (53 %), у вихідні та святкові дні (34 %), вранці з 4 до 9 год. (31 %) [3, с. 165].

В ході проведення дослідження методики розслідування незаконного зайняття рибним добувним промислом О. В. Захаровою було визначено, що рибальство у заборонений час означає, що воно здійснюється тоді, коли зайняття будь-яким водним добувним промислом заборонено:

а) взагалі (наприклад, забороняється рибальство у новостворених водосховищах до особливого розпорядження, любительський лов усіх видів осетрових та їх гібридів, лосося, форелі, харіуса, деяких інших видів риб та інших видів, занесених до Червоної книги України);

б) у строки, на які встановлено заборону для певних видів водних тварин чи водоймищ (конкретні терміни зайняття водним добувним промислом визначаються за басейно-територіальним принципом і закріплюються у правилах промислового, любительського і спортивного рибальства) [5, с. 122].

Для вчинення незаконного зайняття рибним добувним промислом достатнього одного критерію – недозволеного місця або забороненого часу. Але, наприклад, якщо лов водних ресурсів здійснюється у темний час доби (пізніше години від заходу сонця та

раніше години до його сходу) з човнів та інших плавучих засобів у Чорному та Азовському морях [4], то в поєднанні вищевказані критерії утворюють незаконність дій.

Підсумовуючи, зазначимо, що обстановка вчинення злочину є одним з головних елементів криміналістичної характеристики незаконного зайняття рибним добувним промислом, оскільки перш за все, встановлення часу та місця його вчинення є основною ознакою визначення поняття незаконності діяння лову водних ресурсів із природного середовища.

Список використаних джерел

1. Криміналістика: підручн. для студ. вищ. навч. закл. [К. О. Чаплинський, О. В. Лускатов, І. В. Пиріг, В. М. Плетенець, Ю. А. Чаплинська]. 2-е вид. перероб. і доп. ДДУВС; Ліра ЛТД, 2017. 480 с.

2. Экологические преступления: квалификация и методика расследования. [Гавриш С. Б. и др.] ; под ред. В. Е. Коноваловой, Г. А. Матусовского. Харьков, 1994. 226 с.

3. Одерій О. В. Теорія і практика розслідування злочинів проти довкілля : монографія. Харків : Діса плюс, 2015. 528 с.

4. Правила любительського і спортивного рибальства: затв. наказом Державного комітету рибного господарства України від 15 лютого 1999 року № 19. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0269-99>.

3. Методика розслідування окремих видів злочинів / за заг. ред. Є. В. Пряхіна. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 312 с.

Григоренко Андрій Олександрович,
аспірант кафедри криміналістики
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, молодший
науковий співробітник Лабораторії
«Використання сучасних досягнень науки
і техніки у боротьбі зі злочинністю»
Науково-дослідного інституту вивчення
проблем злочинності імені академіка
В. В. Сташиса НАПрН України

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО МЕТОДУ РЕКОНСТРУКЦІЇ ПІД ЧАС ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Постійний розвиток інформаційних технологій позитивно впливає на удосконалення і підвищення ефективності процесу розслідування кримінальних правопорушень, шляхом впровадження у діяльність суб'єктів, уповноважених на розслідування злочинів і кримінальних проступків, інноваційної криміналістичної техніки. Інноваційним